2016-31 i 27-2-RE

CAUSA 2016-31 i 27-2-RE
(Miquel Prats c/ Principat d'Andorra)

Números de registre: 380-2016 i 474-2016. Recursos d'empara

Sentència del 16 de gener del 2017

BOPA núm. 6, del 25 de gener del 2017

En nom del Poble Andorrà;

El Tribunal Constitucional;

Atès l'escrit presentat i registrat al Tribunal Constitucional, el 19 de setembre del 2016, per la representació processal del Sr. Joan Pau Miquel Prats, mitjançant el qual interposa un recurs d'empara contra l'aute del 10 de juliol del 2016, dictat per la Secció d'Instrucció Especialitzada 1 de la Batllia, i contra l'aute del 3 d'agost del 2016, dictat pel Tribunal de Corts, que confirma en apel·lació l'anterior aute i contra l'aute del 31 d'agost del 2016, també dictat pel Tribunal de Corts, que resol l'incident de nul·litat d'actuacions plantejat per la via de l'article 18 bis de la Llei transitòria de procediments judicials, per una presumpta vulneració del dret a la llibertat, reconegut a l'article 9 de la Constitució, i dels drets a la jurisdicció i a obtenir una decisió fonamentada en Dret, reconeguts ambdós a l'article 10 de la Constitució, i, atès que demana al Tribunal Constitucional que atorgui l'empara sol·licitada, que adopti les mesures per reposar els drets vulnerats fent cessar la pròrroga de la presó provisional i declarant nuls els autes impugnats (causa 2016-31-RE);

Atès l'escrit presentat i registrat al Tribunal Constitucional, el 7 de novembre del 2016, per la representació processal del Sr. Joan Pau Miquel Prats, mitjançant el qual interposa un recurs d'empara per la via de l'article 41.1 de la Constitució contra la sentència del 24 d'octubre del 2016, dictada per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia, i per remissió, contra l'aute de l'11 de març del 2016, dictat per la Batllia, contra l'aute confirmatori de l'anterior del 5 d'abril del mateix any, dictat pel Tribunal de Corts, i, contra l'aute del 19 de maig també del 2016, dictat per la Batllia de Guàrdia, per una presumpta vulneració del dret a la llibertat, reconegut a l'article 9 de la Constitució i reconegut, com a principi inspirador de l'Estat, a l'article 1.2 d'aquesta mateixa Constitució i, atès que demana al Tribunal Constitucional que atorgui l'empara sol·licitada, que declari la vulneració del dret esmentat, que adopti les mesures per reposar el dret fonamental vulnerat "fent cessar la pròrroga de la presó provisional declarant nuls els autes en què s'ha acordat" i que declari la responsabilitat del poder judicial de l'Estat per l'error comés, d'acord amb les disposicions de l'article 92.2 de la Constitució (causa 2016-27-2-RE, originàriament 2016-27-RE);

Vista la Constitució, especialment els articles 9, 10, 41, 88 i 98 c);

Vista la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, especialment els articles 34.3 i 35.2, així com el títol IV, capítol sisè;

Vist el Codi de procediment penal, especialment els articles 103, 108 i 123;

Vist l'informe del Ministeri Fiscal del 17 d'octubre del 2016, en relació amb la causa 2016-31-RE;

Vist l'informe del Ministeri Fiscal del 6 de desembre del 2016, en relació amb la causa 2016-27-2-RE;

Vist l'aute del Tribunal Constitucional del 20 de desembre del 2016, que va acumular les causes en una de sola i que sol·licitava uns informes a diverses autoritats per a millor proveir;

Vistes les comunicacions respectives del 23 de desembre del 2016 trameses per la batlle instructora de la causa i pel president del Tribunal de Corts;

Vista la providència del 28 de desembre del 2016 que sol·licitava al director del Departament d'Institucions Penitenciàries la informació anteriorment sol·licitada a la Batllia;

Vist l'informe del director del Departament d'Institucions Penitenciàries del 30 de desembre del 2016;

Vist l'informe presentat pel ministre d'Afers Socials, Justícia i Interior del 4 de gener del 2017;

Vistes les al·legacions i les conclusions formulades, dintre de termini, per la part recurrent i pel Ministeri Fiscal;

Escoltat l'informe del magistrat ponent, Sr. Juan Antonio Ortega Díaz-Ambrona;

1. Antecedents processals davant les jurisdiccions ordinàries

1.1. El 13 de març del 2015, el Sr. Joan Pau Miquel Prats va ser detingut pel Servei de Policia i, posteriorment, va ser ingressat al Centre Penitenciari en presó provisional acordada mitjançant l'aute de processament del 16 de març del 2015 en el marc de la causa seguida per un presumpte delicte major continuat de blanqueig de diners o de valors, concorrent les circumstàncies de grup organitzat, d'habitualitat i en el marc d'un establiment bancari.

1.2. El 15 de juliol del 2015, la Batllia va dictar la primera pròrroga del termini de presó provisional per 4 mesos; el 13 de novembre del mateix any, va dictar la segona pròrroga per un termini de 4 mesos més; l'11 de març del 2016, es va dictar la tercera pròrroga, i, el 10 de juliol del mateix any, es va dictar la quarta pròrroga.

1.3. Per tal com el Sr. Joan Pau Miquel Prats considerava que es vulnerava el seu dret a la llibertat, va iniciar un procediment urgent i preferent contra la tercera pròrroga i contra la quarta pròrroga va presentar un incident de nul·litat d'actuacions, ambdues vies que van desembocar cada una en sengles recursos d'empara, la causa 2016-27-RE i la causa 2016-31-RE.

1.4. En el marc del primer procediment, el 10 d'octubre del 2016, el Tribunal Constitucional va dictar

una sentència en què acordava estimar en part el recurs d'empara presentat el 26 d'agost del 2016, per la representació processal del Sr. Joan Pau Miquel Prats, anul·lava i deixava sense cap efecte la sentència de la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia de l'11 d'agost del 2016, dictada en el marc del procés urgent i preferent, endegat per la part recurrent d'acord amb l'article 41.1 de la Constitució; desestimava la resta de pretensions contingudes en aquest recurs d'empara; declarava vulnerat el contingut essencial del dret a la llibertat del recurrent per la sentència anul·lada pel fet de mantenir la darrera pròrroga de presó provisional en base a una fonamentació mancada de recolzament constitucional suficient i sense una motivació justificativa de fons pel que feia a la restricció del dret fonamental esmentat; i, retrotreia les actuacions al moment anterior a dictar la sentència anul·lada, per tal que fos substituïda per una altra actualitzada i que motivés i fonamentés l'aixecament o la continuació de la mesura de presó provisional segons el lliure i prudent criteri de la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia.

1.5. El 24 d'octubre del 2016, la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia va dictar una segona sentència en què entrava en el fons de la qüestió plantejada pel detingut i desestimava novament la petició de llibertat sol·licitada.

1.6. Per consegüent, el 7 de novembre del mateix any, la representació processal del Sr. Joan Pau Miquel Prats va presentar un recurs d'empara contra aquesta decisió, enregistrada al Tribunal Constitucional com a causa 2016-27-2-RE.

2. Argumentació jurídica

2.1. Argumentació jurídica del recurrent

La representació processal del Sr. Joan Pau Miquel Prats, en els seus escrits d'empara considera que les decisions diverses dels òrgans judicials vulneren el seu dret a la llibertat, reconegut a l'article 9.1 de la Constitució, i el seu dret a la jurisdicció, reconegut a l'article 10 de la Constitució, per estar mancades de fonamentació jurídica.

En el marc del procediment urgent i preferent al·lega que en les resolucions recorregudes la presó provisional es fonamenta en tres motius: l'alarma social, la preservació del correcte desenvolupament de la instrucció i el fet que la pena assignada podria fer que el recurrent se sostragués a l'acció de la Justícia.

Pel que fa a l'alarma social, aquest motiu no pot justificar el manteniment de la presó provisional, ja que segons el parer d'aquesta part, l'alarma esmentada derivaria de la intervenció del banc no de la instrucció del sumari envers el recurrent, el qual, a més, tot i que se li imputen uns fets, encara no ha estat jutjat i no es pot vulnerar el seu dret a la presumpció d'innocència. Els tribunals ordinaris mateixos reconeixen en les seves darreres resolucions que la importància d'aquest motiu seria menor, en qualsevol cas, un any després de la detenció del recurrent, l'alarma social no és per si mateixa o acompanyada d'altres motius, suficient per justificar el manteniment de la presó provisional.

Afegeix que l'alarma social s'ha utilitzat de manera abusiva, arbitrària i desproporcionada i, per tant, és incompatible amb el dret a la llibertat.

Pel que fa a la preservació del correcte desenvolupament de la instrucció, els tribunals ordinaris

esmenten disposicions patrimonials del defensat, algunes efectuades anteriorment a la instrucció, i que res tenen a veure amb els fets delictius suposadament investigats. Després d'un any d'instrucció, la qual ja està acabada, i amb el banc intervingut, quin és l'entorpiment de l'activitat probatòria que podria dur a terme el recurrent? Aquesta part precisa que la presó del recurrent no és incomunicada i podria parlar amb qualsevol persona.

En aquest sentit, destaca que d'acord amb la jurisprudència del Tribunal Europeu dels Drets Humans, la presó ha de durar el temps imprescindible per a la preservació de la instrucció i que, en aquest cas, el recurrent ha col·laborat plenament amb la Justícia des de l'inici i s'hauria d'haver tingut en compte si el risc era persistent (cosa que no podia ser el cas 4 mesos abans de tancar el sumari i menys encara ara) i si el risc era greu (tampoc és el cas aquí, ja que amb la intervenció del banc no hi havia perill de destrucció de cap prova material), perquè en cas contrari es vulneraria el principi d'excepcionalitat de la mesura, així com el principi de proporcionalitat.

Segons el parer d'aquesta part, el recurrent no és cap obstacle per al correcte desenvolupament de la instrucció ni ha estat mai en disposició de destruir cap tipus de prova. Aquesta part subratlla que la mesura d'arrest domiciliari amb control monitoritzat garantiria igualment la instrucció, tenint sobretot en compte que actualment la mesura de presó no és incomunicada. La part recurrent retreu als tribunals ordinaris no haver considerat aquesta possibilitat, que s'hagués pogut combinar amb altres mesures, com la interdicció de comunicació amb certes persones, si es creia convenient. Aquesta mesura no hagués afectat tan greument la llibertat i hagués sigut igualment eficient en relació amb aquest motiu de preservació de la instrucció.

Pel que fa al darrer motiu, és a dir, el risc que la importància de la pena assignada pogués implicar que el recurrent se sostragués a l'acció de la Justícia i eludir la seva condemna eventual, aquesta representació processal exposa la situació familiar i econòmica; ell és andorrà, i tota la seva família, així com la de la seva esposa, resideixen a Andorra; i tots els seus comptes estan bloquejats, inclosos aquells que disposaria a Suïssa, tot i no tenir-ne una confirmació oficial, per manca de diligència de la Batllia mateixa; el recurrent mateix considera que no pot fer altra cosa que donar la cara i lluitar per la seva absolució, la seva llibertat i el seu patrimoni, per tal com considera que no és culpable del delicte que se li imputa.

Precisa que no té absolutament cap actiu del qual pugui disposar a l'estranger; la seva esposa i els seus fills en tenen per mitjà de la "*panamenya Freymann*" (tot i estar bloquejats), cosa que no s'ha negat, però això no vol dir que el recurrent en pugui disposar.

També contradiu el fet d'estar investigat en altres causes, com si això fos un altre fet a considerar per a la seva llibertat. Precisa que, a banda del fet que no es troba en presó provisional per altres causes i que les mateixes són de menor entitat, no es poden introduir noves argumentacions en relació amb aquelles que han estat utilitzades en les resolucions impugnades.

Aquesta part cita la jurisprudència del Tribunal Constitucional en relació amb la preeminència de la protecció del dret a la llibertat, ja que la privació de llibertat ha de considerar-se d'aplicació excepcional, subsidiària, provisional i proporcionada al fi perseguit, de manera que quan s'ha d'aplicar per garantir la persecució dels delictes, aquesta aplicació s'ha de produir amb el mínim sacrifici possible al dret a la llibertat (veg. sentència del 3 de febrer del 2014, recaiguda en la causa 2013-31-RE).

Afegeix, que si bé en un primer moment inicial la mesura pot adoptar-se atenent solament al tipus de delicte i a la pena incorreguda, el transcurs del temps modifica aquestes circumstàncies i s'han de

ponderar les dades personals del pres provisional, així com les del cas concret. I conclou que la presó provisional com a mesura ha de ser rigorosament excepcional i limitada a allò estrictament necessari per a la finalitat que es persegueix i ha de ser substituïda tan aviat com sigui possible per una altra de menys perjudicial per al dret a la llibertat personal, com podria ser l'arrest domiciliari amb control monitoritzat i, si s'escau, amb la retenció del seu passaport.

En el marc de la via de la vulneració de l'article 10 de la Constitució al·lega, a més, que és conscient que no correspon a aquest Tribunal analitzar els fets que constitueixen indicis de responsabilitat penal i assenyalen la possible comissió d'un delicte greu, però com que aquestes consideracions afecten la gravetat de la pena en què es pot incórrer, sí que és un paràmetre per considerar la raonabilitat i la proporcionalitat de la mesura de presó provisional. Per tant, aquesta part rebat, punt per punt, els arguments del Ministeri Fiscal relatius al patrimoni i als actes comptables efectuats pel recurrent abans l'inici del sumari i que han servit de fonament per sol·licitar la quarta pròrroga de presó provisional.

En qualsevol cas, el risc de fugida derivaria de maniobres per eludir béns que li permetrien viure fora del país. Ara bé, aquesta part, exposa de nou la situació familiar i econòmica esmentada anteriorment.

Així mateix, se li retreu que encara té ascendència sobre les persones vinculades al Banc i que això podria entorpir la instrucció. Aquesta part afirma que aquesta ascendència, després del temps transcorregut, és nul·la i inexistent. L'argumentació que fa servir la Batllia per justificar la necessitat del bon funcionament de la instrucció, fins i tot, a les seves acaballes, no és proporcional en absolut i és totalment arbitrària i injusta.

Pel que fa a la posició del Tribunal de Corts, la part recurrent manifesta que és contradictòria: d'una banda, no entra a discutir l'existència d'indicis suficients sobre la criminalitat dels fets, i, d'altra banda, reconeix haver-los examinats i en conclou que no solament no han quedat desvirtuats, sinó que s'han vist apriorísticament reforçats. Això deriva en una manca de lògica que va en detriment clar del dret a la llibertat i del dret a la defensa del recurrent.

Aquesta part considera que la motivació del Tribunal de Corts és insuficient per mantenir el recurrent en presó provisional i no substituir-la per una altra mesura, com l'arrest domiciliari monitoritzat. En aquest sentit cita tant la jurisprudència del Tribunal Constitucional (causes 2013-4 i 8-RE i 2013-31-RE) i la del Tribunal Europeu dels Drets Humans (Neumeister c/ Àustria; Tomasi c/ França o Wc c/ Suïssa), en què es posa èmfasi en la necessitat de ponderar inexcusablement les dades personals del detingut i el cas concret. Segons el seu parer, no seria desproporcionat que, un any després, es modifiqués la mesura de presó per un arrest domiciliari monitoritzat i amb la retenció del passaport, ni qualsevol altra mesura substitutòria. El mateix succeeix amb el bon desenvolupament de la instrucció, sobretot tenint en compte que el recurrent ha col·laborat en tot moment amb la Justícia i que actualment la instrucció ha finalitzat, aquest argument, després del temps transcorregut, no és suficient per mantenir a una persona en presó.

La part recurrent considera que el Tribunal de Corts no ha valorat que després d'un any i mig de presó les seves possibilitats per eludir l'acció de la Justícia han quedat molt minvades i que el respecte total del principi de proporcionalitat i l'aplicació excepcional obligada i la subsidiarietat de la mesura no s'han tingut suficientment en compte. Afegeix que tampoc es té en compte el principi d'igualtat, ja que juntament amb ell s'han processat 23 persones, de les quals algunes no són residents al país. Conclou que el seu manteniment en presó és desproporcionat, perquè la fase preliminar d'instrucció ha acabat, i perquè no ha percebut cap quantitat pel suposat delicte de

blanqueig en què hauria participat, ni ha sabut mai el possible origen il·lícit dels diners, fet que no s'ha demostrat encara i que aquesta part nega.

Finalment, recorda que la Constitució proclama com a principis inspiradors de l'acció de l'Estat andorrà el respecte i la promoció de la llibertat, la igualtat, la justícia, la tolerància, la defensa dels drets humans i la dignitat de la persona. I, per consegüent, és l'obligació de l'Estat tenir especial cura per evitar la imposició de mesures que afectin el dret a la llibertat. Els òrgans judicials estan obligats a fer una interpretació judicial de la llei de manera adient amb la Constitució i amb els principis que la inspiren, entre aquests, la promoció de la llibertat, de manera que han de considerar seriosament i motivadament la possibilitat de substituir una mesura tan greu com la presó provisional per una altra mesura que no afecti tan greument el dret a la llibertat.

Per acabar, demana al Tribunal Constitucional que atorgui l'empara sol·licitada, que declari la vulneració dels drets esmentats, que adopti les mesures per reposar els drets fonamentals vulnerats fent cessar la presó provisional i declarant nuls els autes mitjançant els quals es va acordar. Així mateix demana que el Tribunal Constitucional declari la responsabilitat del poder judicial de l'Estat per l'error comés, d'acord amb les disposicions de l'article 92.2 de la Constitució.

2.2. Argumentació jurídica de la Batllia i del Tribunal de Corts

La Batllia va decretar la presó provisional i les seves pròrrogues successives, atesa l'alarma social i, especialment, tenint en compte la voluntat de garantir el normal procediment de la instrucció, així com la necessitat de ponderar les circumstàncies dels fets, les causes obertes contra el recurrent i les penes previstes pels fets que se li imputaven com a susceptibles de fer pensar que, en cas de ser posat en llibertat, el recurrent podria sostreure's a l'acció de la Justícia. A més, en el darrer aute de pròrroga, confirmat pel Tribunal de Corts, es concloïa que concorrien en aquest cas, els supòsits establerts en els articles 103.2 i 103.6 del Codi de procediment penal i que no procedia la substitució de la mesura de presó provisional per qualsevol altra mesura, ja que es consideraven insuficients als efectes de garantir els supòsits que legitimaven la presó provisional del processat.

El Tribunal de Corts recorda que la presó provisional és una mesura cautelar personal sotmesa a un règim legal específic i fonamentat en l'existència, no de proves, sinó d'indicis racionals de criminalitat respecte de la persona a la qual s'imputa la comissió d'un delicte, indicis que, en aquest cas, no havien quedat desvirtuats.

Igualment considera que, en aquest cas concret, es troben reunits l'excepcionalitat i l'especial gravetat del delicte perseguit i concorren els supòsits dels apartats 2 i 6 de l'article 103 del Codi de procediment penal (risc de fugida i obstaculització de la instrucció).

La pena que es podria aplicar va dels 3 anys als 8 anys i d'una multa de fins al triple del valor del presumpte blanqueig de diners valorat en milions d'euros. A més, els fets revesteixen una gravetat especial tenint en compte l'afectació del bé jurídic protegit i els seus efectes sobre el sistema socioeconòmic andorrà i la plaça financera nacional.

Aquestes circumstàncies no neutralitzen el risc de fugida, tot i tenir la família al Principat, perquè ha quedat constància que pot disposar d'un patrimoni important a l'estranger.

Pel que fa al bon desenvolupament de la instrucció, la seva obstaculització no es pot descartar encara, ateses no només la seva complexitat, sinó també les declaracions d'un assalariat de la BPA

afectat d'una greu malaltia en fase terminal en què es manifesta que el processat li hauria proposat assumir la responsabilitat dels fets a canvi de beneficis econòmics vitalicis per a la seva família més propera, així com les actuacions dutes a terme pel processat sobre el seu patrimoni a comptar de l'any 2012 i fins a l'actualitat que poden ser interpretades com obeint a la seva voluntat d'ocultar el seu patrimoni i perjudicar el normal funcionament de la instrucció.

Per acabar, el Tribunal de Corts considera que no procedeix la substitució de la mesura de presó provisional per qualsevol altra mesura, perquè es considera insuficient als efectes de garantir els dos supòsits esmentats dels apartats 2 i 6 de l'article 103 del Codi de procediment penal.

2.3. Argumentació jurídica de la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia

La Sala Penal confirma la subsistència dels indicis raonables en què se sustenta la participació del processat en el delicte major continuat de blanqueig de capital agreujat (articles 409 i 410 del Codi penal), a més del de falsedat documental que se li imputa, exposats en diverses resolucions, que en principi i sense perjudici de la seva revisió posterior per l'òrgan jutjador, apareixen prou sòlids i ferms per constituir el pressupòsit de la presó provisional del processat.

A partir d'aquests indicis, després de descartar que l'alarma social pugui constituir una causa de la presó provisional, la Sala Penal considera que subsisteixen riscos que el recurrent pugui perjudicar el desenvolupament correcte de l'activitat investigadora, exercint la seva influència demostrada -a través d'anteriors actuacions- en els altres coimputats i en els testimonis, els quals han de tornar a declarar. Afegeix que el risc de fugida persisteix.

Tanmateix, pel que fa al primer punt relatiu a l'activitat investigadora, reconeix que per tal com el processat no està incomunicat, els seus suposats actes d'influència s'han efectuat estant ell en presó i, per tant, la presó provisional del recurrent no es presenta com a necessària, ni imprescindible per evitar que obstaculitzi la instrucció.

Pel que fa al segon punt, destaca que les circumstàncies personals del recurrent han estat valorades en diverses resolucions, tant per la Batllia com pel Tribunal de Corts i s'han considerat insuficients per eliminar el risc de fugida, ja que disposa d'un important patrimoni a l'estranger que no està sota el control de les autoritats andorranes. La Sala Penal afegeix que la fugida suposada no es presenta com a més perjudicial que l'assumpció eventual de les responsabilitats penals que si li imputen.

Considera igualment que la presó provisional és necessària, perquè qualsevol altra mesura menys greu no garanteix de forma raonable que el recurrent restarà a disposició de les autoritats judicials andorranes per afrontar les seves responsabilitats eventuals.

Així mateix, declara que la mesura també és proporcionada al fi que es persegueix ja que a la vista de la seva naturalesa i de la gravetat del delicte imputat, amb efectes sobre el sistema socioeconòmic andorrà i la plaça financera nacional, cal assegurar que el recurrent sigui jutjat i, en el seu cas, assumeixi les responsabilitats que li puguin ser imposades.

2.4. Argumentació jurídica del Ministeri Fiscal

En els seus diversos informes presentats davant aquest Tribunal Constitucional, el Ministeri Fiscal considera, pel que fa en exclusiva a la vulneració del dret a la llibertat i deixant de banda temes

processals, que el manteniment de la presó provisional és una mesura equilibrada i proporcionada a l'equilibri dels interessos en conflicte.

Segons el parer del Ministeri Fiscal, tant la batlle instructora com el Tribunal de Corts van raonar amb detall les causes i les circumstàncies que aconsellaven mantenir la mesura de presó provisional. També, la impossibilitat de substituir-la per una altra de menys carregosa, ja que no es garantiria la presència del recurrent a disposició dels òrgans competents "*per l'elevat risc de fugida que es correspon amb les seves circumstàncies personals*", pels fets que se li imputen i per la pena prevista a les infraccions en l'estat actual del procés. Les causes justificatives de la presó provisional han estat des d'un principi l'alarma social, evitar que el recurrent se sostragui a l'acció de la Justícia i assegurar el correcte desenvolupament de la instrucció.

Efectivament, els fets objecte d'investigació han suposat una desestabilització de la plaça financera d'àmbit no només nacional sinó també internacional.

Pel que fa a la qüestió de saber si la llibertat del recurrent pot perjudicar el desenvolupament de la instrucció, el Ministeri Fiscal assenyala que aquesta circumstància ha d'examinar-se en referència a la data en què es va dictar l'aute del Tribunal de Corts, és a dir, el 5 d'abril del 2016, ja que en l'actualitat la investigació està conclusa. El Tribunal de Corts considera que el recurrent conserva capacitat d'influència sobre persones que estan afectades pel procediment. En aquest sentit aporta alguns casos com a exemple.

El Ministeri Fiscal sosté que el recurrent, a través de persones físiques i jurídiques interposades com a fiduciàries, té a la seva disposició elevades quantitats de diners que superen els 16 milions d'euros. I, que aquestes quantitats no han estat intervingudes en contra de les afirmacions contingudes en el recurs del Sr. Joan Pau Miquel Prats. Sense que s'excloguin altres quantitats desconegudes a la data d'avui, ja que fins i tot, des del Centre Penitenciari ha aconseguit disposar de recursos.

El Ministeri Fiscal destaca la gravetat dels delictes que se li imputen, els quals estan regulats als articles 409 i 410 del Codi penal amb una previsió punitiva d'entre 3 i 8 anys de presó.

Insisteix en què les circumstàncies personals, socioeconòmiques i del sector financer comporten el risc que el recurrent se sostragui a l'acció de la Justícia, cosa que s'ha d'evitar, tant durant la instrucció com en la fase intermèdia, garantint la seva assistència a la vista oral.

Per acabar, assenyala que tant la Batllia com el Tribunal de Corts han valorat altres mesures alternatives com seria l'arrest substitutori amb control monitoritzat, però les consideren insuficients atesos els nombrosos mitjans a la disposició del recurrent per sostraure's a l'acció de la Justícia. Recorda la dimensió del Principat i els mitjans a disposició del recurrent, ja que se li han localitzat a través de fiduciaris quantitats "*ingents i multimilionàries*", davant la capacitat de reacció en temps real dels serveis de l'ordre. Per tot això, se sol·licita que aquest Tribunal desestimi la petició de posada en llibertat.

3. Fonaments jurídics del Tribunal Constitucional

3.1. Decisió sobre l'admissibilitat a tràmit

El 20 de desembre del 2016, d'acord amb l'article 34.3 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, que disposa que es podrà decidir en qualsevol moment de la tramitació acumular varis assumptes en un de sol per raó d'identitat o semblança d'objecte, el Tribunal Constitucional, mitjançant aute, va acordar acumular els recursos 2016-31-RE i 2016-27-2-RE.

3.2. Sol·licitud d'informes pel Tribunal Constitucional

En aquest mateix aute va considerar que partint d'aquesta acumulació, calia instrumentar l'aportació, la fixació o la precisió de certes dades que havien de conduir a facilitar la millor decisió d'aquests dos processos. Totes elles giren al voltant de les característiques, condicions de control i garanties reals de l'arrest domiciliari monitoritzat que se sol·licita, la durada real fins a data d'avui de la presó provisional, la conclusió del sumari i les previsions raonables de la data de l'inici del judici oral. Per això, d'acord amb l'article 35.2 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, s'acordava d'ofici requerir les autoritats competents per tal que realitzessin determinades actuacions complementàries i clarificadores:

1. un informe penitenciari que especifiqui el nombre de dies que el recurrent ha estat empresonat fins a la data actual, així com les possibles incidències relatives al seu comportament que hagin pogut succeir durant aquest temps i si existeixen altres processats en la mateixa causa que es trobin en presó provisional;

2. un informe policial i governatiu sobre les característiques del sistema d'arrest domiciliari monitoritzat existent, la seva experiència i la seva eficàcia previsible i raonable per evitar intents de fugida de la persona arrestada;

3. i, un informe sobre l'estat actual d'aquesta causa i les perspectives de data previsible i aproximada de l'inici del judici oral.

3.3. Remissió dels informes oficials al Tribunal Constitucional

3.3.1. El 23 de desembre del 2016, la batlle instructora de la causa va trametre una comunicació al Tribunal Constitucional en què manifestava que únicament podia informar que d'ençà el 5 d'octubre del 2016, en què es va dictar l'aute de conclusió de la instrucció i es van trametre les actuacions al Tribunal de Corts, no disposava de competència sobre aquesta causa, ni d'accés al procediment, motius pels quals no podia respondre a cap de les qüestions plantejades.

3.3.2. El 23 de desembre del 2016, el president del Tribunal de Corts va informar al Tribunal Constitucional que la causa seguida contra el recurrent es trobava en l'actualitat en el tràmit de l'article 123 del Codi de procediment penal i que la previsió de l'inici del judici oral es preveia per al segon trimestre del 2017. Així mateix, informava que el recurrent era l'únic processat en aquesta causa que es trobava en presó provisional, la qual va ser acordada el 16 de març del 2015 mitjançant un aute de la batlle instructora.

3.3.3. El 30 de desembre del 2016, el director del Departament d'Institucions Penitenciàries va trametre un informe en què manifestava que el recurrent va ingressar al Centre el 13 de març del 2015, és a dir, que a data del 28 de desembre del 2016, portava ingressat 653 dies. Va ser ingressat a l'hospital per un episodi depressiu major del 8 d'octubre del 2015 al 4 de febrer del 2016. Durant l'ingrés el recurrent ha mostrat una bona conducta i bona col·laboració i fa menció que actualment

ocupa una plaça en el lloc de treball d'ordenança de mòdul des del 28 d'abril del 2016.

3.3.4. El 4 de gener del 2017, el ministre d'Afers Socials, Justícia i Interior va trametre un informe elaborat conjuntament pel Servei Jurídic del Ministeri d'Interior i el Departament de Policia, en què, en primer lloc, es recorda la normativa vigent sobre el sistema de l'arrest domiciliari. Seguidament, s'exposa que el sistema actual de l'arrest domiciliari monitoritzat es troba en funcionament des de l'any 2000 i està basat en la presència física dels aparells de control en un lloc determinat; així mateix s'explica el funcionament i els seus inconvenients.

Es manifesta que s'ha adquirit un nou sistema que està previst poder implantar a partir del mes de febrer del 2017 i que presenta uns avantatges concrets que s'exposen.

En aquest informe es conclou que aquest sistema apareix com una solució alternativa adequada i necessària a la presó. Tanmateix, s'apunta que atesa la dimensió reduïda del Principat d'Andorra i la proximitat dels punts fronterers, és difícil que qualsevol sistema pugui garantir completament la no fugida de la persona.

3.4. Noves al·legacions del Ministeri Fiscal i del recurrent

Una vegada aquests informes entrats al registre del Tribunal Constitucional es va donar trasllat dels mateixos a la part recurrent i al Ministeri Fiscal per tal que manifestessin allò que creguessin convenient en relació amb el seu contingut.

3.4.1. L'11 de gener del 2017, el Ministeri Fiscal va presentar al·legacions en relació amb els informes sol·licitats pel Tribunal Constitucional en què considera com a idònia la ratificació dels seus escrits anteriors presentats en el marc d'aquesta causa, ja que la situació personal del recurrent en empara ha estat degudament valorada pels òrgans jurisdiccionals ordinaris per tal d'assegurar de forma efectiva la seva presència a la data del judici.

Efectivament, ha quedat acreditat que atès el seu perfil personal, social i de conducta, així com les infraccions socioeconomiques que se li imputen, i la pena sol·licitada per aquest Ministeri Fiscal en el seu escrit de qualificació del 20 de desembre passat, comporta considerar com a necessària, proporcional i adequada la seva situació personal de presó provisional al Centre Penitenciari, considerant-se com a insuficient, atesos els seus mitjans econòmics a disposició i les seves connexions a nivell mundial, posats en relació amb les dimensions geogràfiques del Principat i el sistema de control monitoritzat existent en l'actualitat, la impossibilitat d'assegurar de forma efectiva i suficient la seva presència a la data del judici amb plena disposició del tribunal jutjador amb una mesura "*menys gravosa*" del dret a la llibertat.

Per aquests motius demana al Tribunal Constitucional que desestimi la demanda formulada pel recurrent, perquè de l'examen de les actuacions no es deriven les vulneracions al·legades.

3.4.2. L'11 de gener del 2017, la part recurrent va presentar un escrit d'al·legacions en què prèviament a la contesta dels informes presentats per les diverses autoritats davant el Tribunal Constitucional, fa una actualització de la seva situació i informa que el passat 16 de desembre del 2016 la Justícia espanyola va dictar una sentència en què absolia, d'uns suposats delictes de corrupció, uns súbdits xinesos i diversos funcionaris espanyols, desvirtuant així els indicis continguts en l'aute de processament del recurrent. Aquest fet reforça el recurrent en la seva intenció de

defensar i demostrar la seva innocència. També, esmenta l'escrit de qualificació del Ministeri Fiscal que coneix únicament a través de la premsa. Segons el seu parer, la comparació de la seva situació amb la d'altres processats demostra una diferència de tracte, sobretot considerant que les demandes d'expulsió significarien la manca d'un arrelament al país del qual el recurrent sí que disposa. Per acabar, esmenta l'aute recent del Tribunal de Corts recaigut en una causa instruïda per delictes de tràfic de mercaderies sensibles, associació il·lícita, blanqueig de diners i corrupció contra una persona de nacionalitat espanyola en què s'acorda la seva llibertat provisional amb control monitoritzat durant la nit, de les 20 h a les 7 h del matí i amb la condició d'entregar el seu passaport.

Pel que fa a l'informe penitenciari, destaca que aquest deixa clar que es troba en presó provisional des del 13 de març del 2015, i que ha tingut episodis de depressió importants; que ha presentat bona conducta i col·laboració. Exposa, els inconvenients materials per a la seva defensa, fet que suposa dependre de les obligacions i dels horaris de la presó.

Pel que fa a l'informe sobre l'arrest domiciliari, destaca l'omissió de l'article 110.2 del Codi de procediment penal que estableix una sèrie de condicions que el batlle pot requerir durant la llibertat condicional i que cita íntegrament. Precisament aquesta part havia demanat l'aplicació en el seu cas dels apartats e) i f): romandre al domicili durant els horaris establerts pel batlle, amb o sense control monitoritzat i romandre al Principat amb entrega, si s'escau, de la documentació d'identitat i el passaport, amb o sense control monitoritzat. Troba a faltar en aquest informe l'esment de la freqüència d'utilització d'aquesta mesura, les fases processals i altres circumstàncies que podrien ser d'utilitat. Pel que fa a l'argument relatiu a la dimensió del Principat cita novament aquí la sentència recent del Tribunal de Corts en què es va acceptar l'arrest domiciliari amb control monitoritzat precisament a una persona que viu a tocar de la frontera espanyola, quan el recurrent viu al centre d'Andorra la Vella.

Pel que fa a la previsió del Tribunal de Corts en relació amb la celebració del judici oral, aquesta part la qualifica d'optimista, ja que el procediment es troba en el tràmit de l'article 123 del Codi de procediment penal. Així mateix, adjunta el seu escrit de petició de proves davant el Tribunal de Corts, esperant que no es desestimin totes i s'acordi la seva pràctica retornant l'afer a la Batllia. Aquesta petició es va efectuar el 27 d'octubre del 2016 i encara no ha estat resolta, és molt dubtós que les proves s'hagin analitzat, acordat la seva pràctica i practicat, i que la vista pugui tenir lloc durant el segon trimestre d'aquest any.

3.5. Fonaments jurídics

3.5.1. El dret de totes les persones a la llibertat té caràcter fonamental en la Constitució (article 9) i està protegit mitjançant el recurs d'empara, d'acord amb l'article 85 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional. Per aquesta raó, els recursos d'empara presentats pel Sr. Joan Pau Miquel Prats per obtenir la seva llibertat, acumulats mitjançant l'aute d'aquest Tribunal del 20 de desembre del 2016, van ser al seu dia admesos a tràmit.

La presó provisional del recurrent va ser vàlidament acordada en virtut de l'aute de processament del 16 de març del 2015. Aquesta mesura va ser adoptada per la Batllia de conformitat amb les disposicions de l'article 103 del Codi de procediment penal (en endavant CPP). La Batllia va apreciar indicis que el recurrent havia comés un delicte major continuat de blanqueig de diners o de valors, concurrent les circumstàncies de grup organitzat, habitualitat i en el marc d'un establiment bancari. I va acordar la presó provisional. El 22 d'agost del 2016, la mateixa Batllia va dictar un nou aute de processament, modificat i ampliat. En aquest aute es mantenia per al processat la mesura

anteriorment dictada de presó provisional.

La norma legal ordinària reguladora de la presó provisional es troba en l'article 103 del CPP del 16 de febrer de 1989 (text refós del 22 d'abril del 2015). Les pròrrogues del període de presó es regulen en l'article 108 del CPP. El termini normal de presó provisional és de 4 mesos, però es pot prorrogar d'acord amb les disposicions del paràgraf segon d'aquest mateix article. En suma, la mesura de presó provisional adoptada per la Batllia apareix, en principi, com legal i també inobjectable des del punt de vista constitucional. Però no és aquesta mesura inicial que resulta problemàtica, sinó les pròrrogues subsegüents.

Com a conseqüència d'aquestes pròrrogues el processat ha romàs en situació de presó provisional més de 21 mesos, a data d'avui ja 22. En concret, segons l'informe del Centre Penitenciari del 30 de desembre del 2016, la presó provisional a aquesta data s'havia perllongat durant 653 dies, a data d'avui ja 672, com es veurà. La representació processal del recurrent va impugnar la tercera pròrroga i la quarta pròrroga per quatre mesos més cada una d'elles i va sol·licitar, en ambdós casos, substituir la pena de privació de llibertat per la d'arrest domiciliari amb control monitoritzat. Aquesta petició es manté en els recursos d'empara acumulats i admesos a tràmit.

3.5.2. La causa 2016-31-RE es va presentar per la vulneració de l'article 10 de la Constitució per la via de l'article 18 bis de la Llei transitòria de procediments judicials (LTPJ). Per aquesta via al·legava la vulneració dels drets constitucionals a un procés degut i a una decisió fonamentada en Dret.

Com assenyala la nostra sentència del 10 d'octubre del 2016 (causa 2016-27-RE, ara acumulada), en aquests casos, després de la desestimació de l'incident previ de nul·litat d'actuacions, el Tribunal Constitucional, conforme al *cànon de constitucionalitat* consagrat a l'efecte, fa un judici global de raonabilitat jurídica. I una vegada constata que la solució adoptada no és absurda, ni arbitrària, ni contrària al sentir unànime dels juristes, desestima l'empara. Això és allò que és procedent fer també en relació amb la causa 2016-31-RE, ara acumulada, la constitucionalitat de la qual, des de la perspectiva de la via seguida no pot ser posada en dubte. Motiu pel qual, aquest Tribunal desestima el recurs presentat contra l'aute del 31 d'agost del 2016, també dictat pel Tribunal de Corts i que resol l'incident de nul·litat d'actuacions plantejat per la via de l'article 18 bis de la LTPJ.

3.5.3. Aquesta decisió no afecta a la segona pretensió d'empara acumulada, que és diferent: es va impugnar aquí la presó provisional per la via urgent i preferent de l'article 41.1 de la Constitució i amb el procediment dels articles 15 a 18 de la mateixa LTPJ. Com també assenyalem en la sentència esmentada del 10 d'octubre del 2016 aquesta via del procediment urgent i preferent és singular. Ja no és una via *interna*, superposada o fixada a les actuacions prèvies judicials ordinàries, sinó que resulta, en cert sentit, *externa* a elles, ja que té per objectiu que el Tribunal Constitucional es formi un criteri propi sobre si s'ha respectat, en el moment en què dicta la seva decisió, el dret constitucional a la llibertat d'aquell que sol·licita l'empara. El Tribunal, en aquest cas, ja no aplica el seu cànon de constitucionalitat sobre les actuacions de la jurisdicció ordinària, sinó que entra a examinar si, en el supòsit plantejat, el contingut essencial del dret constitucional a la llibertat havia quedat preservat (article 9.1 de la Constitució). I això no només per referència al període corresponent a la quarta pròrroga, sinó fins i tot, una vegada aquesta esgotada, si es manté en endavant la situació de presó.

El dret fonamental a la llibertat –com ja s'ha dit en diverses ocasions (veg. les citacions en la sentència esmentada del 10 d'octubre del 2016)- és la pedra angular de l'Estat de Dret i desplega també una àmplia funcionalitat com a principi interpretatiu. És clar, no obstant això, que el dret a la llibertat no és absolut i pot ser limitat, per llei formal ordinària, en determinats supòsits, com és el de la presó provisional. Però també és innegable que la presó provisional suposa una afectació molt

profunda i feixuga per al dret fonamental a la llibertat personal. Com fer compatibles ambdues figures contraposades –llibertat i presó- és un assumpte complex i delicat que exigeix una ponderació minuciosa sempre molt cenyida a les circumstàncies del cas concret. Requereix trobar la proporcionalitat adequada entre les dues, de forma i manera, que el termini de presó provisional resulti raonable. *Proporcionalitat* de la restricció de la llibertat i *raonabilitat* motivada del període de presó són els conceptes jurídics indeterminats a tenir presents des de la perspectiva constitucional, tal com es precisarà més endavant.

3.5.4. En aquest cas es discuteix si, a la data d'aquesta sentència, el recurrent ha de continuar en presó provisional o si resulta més conforme a la Constitució reemplaçar la mesura de presó en un establiment penitenciari substituint-la per la d'arrest domiciliari amb control monitoritzat. Els dies de presó provisional acomplerts pel recurrent i comptats pel Centre Penitenciari, a la data del 28 de desembre del 2016, eren de 653, als quals cal afegir 19 més fins a data d'avui, és a dir, 672 dies.

Partint d'aquests fets la resposta constitucional a l'interrogant plantejat ha de tenir en compte, sens dubte, els arguments adduïts per mantenir la presó fins ara, a la llum de la legislació ordinària i, una vegada valorats en el moment actual, cal també elevar-se fins a la perspectiva constitucional per ponderar si, conforme a ella resulten avui proporcionats i raonables.

3.5.5. Els motius adduïts per la jurisdicció ordinària, aplicant la regulació legal en vigor, són, en síntesi, els següents: l'alarma social, la preservació del desenvolupament normal de la instrucció i el perill que una vegada fora de presó el processat se sostragui a l'acció de la Justícia.

En el moment actual, la Batllia ja ha dictat mitjançant l'aute del 5 d'octubre del 2016 la conclusió de la instrucció (informe de la Batllia del 23 de desembre del 2016). Les actuacions es troben, per tant, en el Tribunal de Corts, en la fase intermèdia prevista per l'article 123 del CPP (informe del 23 de desembre del 2016). La data prevista per a l'inici del judici oral se situa al voltant del segon trimestre del 2017.

Amb aquestes precisions temporals, conclosa ja la investigació i en aquesta fase intermèdia a l'espera del judici oral, perden pes les justificacions anteriors per prorrogar la situació de presó provisional del processat. Ens referim als motius basats en "*l'alarma social*" o en "*el desenvolupament normal de la instrucció*", dues causes al·legades, en especial pel Ministeri Fiscal, citades a l'article 103 del CPP. No diem pas que aquests motius no hagin pogut tenir pes i justificació en decisions anteriors, sinó que ara com ara ja no són decisius ni poden tenir-se en consideració, perquè convé recordar que cada nova pròrroga atorgada requereix una justificació pròpia major, raonable i proporcionada, sense caure en cap tipus d'automatisme.

3.5.6. Per tant, l'única causa que subsisteix avui amb força d'entre aquelles al·legades per mantenir la presó provisional, és la del perill que el processat intenti sostraure's a l'acció de la Justícia, és a dir, "*el risc de fugida*".

Aquesta causa està esmentada en l'article 103.2 del CPP. D'acord amb aquest precepte el batlle en l'aute de processament, o en un altre de posterior, pot decretar la presó provisional: "*2. Si existeixen motius, tenint en compte les circumstàncies dels fets i la gravetat del delicte i la pena assignada, per creure que el delinqüent intentarà sostreure's a l'acció de la justícia*". Aquest precepte fonamenta així la decisió inicial adoptada per la batlle –no la seva pròrroga- en una creença o, millor dit, en una difícil conjetura basada en diverses circumstàncies, que menciona.

Abans d'entrar en raonaments concrets convé repetir que la decisió inicial de la batlle no està

subjecta a revisió en aquest recurs d'empara. És més, a primera vista, apareix com encertada i ben fonamentada. Allò que és procedent revisar ara, atès el procediment seguit, és la sentència 53-2016 dictada per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia, el 24 d'octubre del 2016.

Aquesta sentència descarta encertadament l'argument de l'alarma social. També s'enfronta de manera irreprotxable a l'argument segons el qual el processat en llibertat podria influir en la conducta d'alguns coimputats i rebutja també aquest argument. I això perquè, segons el parer d'alguns, la "*influència*" ja hauria pogut ser posada en pràctica des de la presó, ja que era comunicada. En definitiva, la Sala Penal jutja amb tota lògica que, des d'aquest punt de vista, la presó provisional "*no es presenta com a necessària ni imprescindible*".

La qüestió decisiva i més àrdua es concentra en el "*risc de fugida*" esmentat, que s'enjudicia des de varis criteris o perspectives: la força dels indicis, la gravetat del delicte imputat i la facilitat de la fugida, atesos els mitjans econòmics a disposició del processat i la dimensió geogràfica reduïda del Principat.

3.5.7. Pel que fa a la perspectiva indiciària de criminalitat, la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia, segueix al Tribunal de Corts i destaca la força dels indicis que s'aprecien en la conducta del recurrent. Sembla sobreentendre's amb això que, ja en aquesta fase hi haurien indicis més clars en uns processats que en uns altres (cosa que, per suposat, al final serà innegable) i que si resulten aparèixer molt nítids i clars en una persona –en aquest cas el recurrent- (o utilitzant els termes esmentats més amunt, molt "*sòlids i ferms*"), aleshores, no s'hauria d'aixecar la presó provisional. Això només seria procedent si els indicis fossin més "*dèbils*" o menys sòlids.

No obstant això, aquest raonament no és encertat, ni convincent des del punt de vista constitucional. Efectivament, per tal d'arribar a una conclusió sobre l'extensió del període de presó provisional, basant-se en criteris indiciaris, el jutjador hauria de ponderar abans del judici oral, i de l'examen de les proves que s'hi practiquin, aquests indicis de criminalitat concurrents en cada processat. Hauria d'avançar-se en una espècie d'avantjudici o de judici previ, amb el perill de generar un prejudici. Aquesta manera d'aproximar-se al problema, per més que sigui freqüent, i fins i tot pugui justificar-se en les fases inicials o en les actuacions del batlle instructor per processar, manca de base constitucional decisiva en nivells superiors, en què ni tan sols resulta possible a vegades examinar totes les actuacions. Per això és procedent atenir-se, d'acord amb la Constitució i amb la llei, al principi segons el qual abans del judici tots els imputats es presumeixen innocents (article 10.2 de la CA). I, per tant, ni la decisió d'imposar la presó provisional requereix una anticipació del judici, ni la presó provisional mateixa és l'anticipació d'una pena que encara no s'ha imposat, ni s'hauria de donar per descomptada. L'indici i la seva força compten davant la Batllia d'Instrucció per acordar el processament, però no per prorrogar o mantenir indefinidament la presó provisional.

3.5.8. La presó provisional –cal reiterar-ho- és una mesura excepcional, tant pel que fa al dret processal penal ordinari (article 103, paràgraf primer del CPP, que la qualifica d'aquesta manera expressament), com pel que fa al dret constitucional, l'aplicació del qual correspon en especial a aquest Tribunal. L'excepcionalitat impedeix per principi el manteniment indefinit d'aquesta mesura de presó. Es pot prorrogar, però amb límits, que també s'estableixen en l'article 108 del CPP. Aquest precepte és aquell que conté les regles específiques sobre la durada de la presó provisional i les seves possibles pròrrogues. S'hi estableix una proporcionalitat clara entre la gravetat dels delictes imputables i la durada de la presó provisional.

Aquest criteri és el principal criteri objectiu amb recolzament constitucional: 1. quan es tracta de delictes menors es pot acordar una sola pròrroga. Després d'aquesta pròrroga "*s'ha d'acordar*

preceptivament la llibertat provisional" (article 108, paràgraf segon, primer incís). Aquí no entra en joc el risc de fugida. El simple transcurs del temps és determinant; 2. quan es tracta de delictes majors, les pròrrogues, per regla general, no poden excedir de dues, sempre de quatre mesos. Hi pot haver una tercera pròrroga ja excepcional, aplicable entre d'altres als delictes de blanqueig de diners o de valors, com aquells que intervenen en aquest cas. Encara després d'aquesta tercera pròrroga hi podria haver-hi una quarta que podria anomenar-se excepcionalíssima a "*petició del Ministeri Fiscal i atesa l'especial gravetat dels delictes perseguits.*"

En aquest joc de pròrrogues –normals, excepcionals i excepcionalíssimes- crida l'atenció que no es fa cap referència expressa al "*risc de fugida*". Més aviat la proporcionalitat s'estableix en relació amb la "*gravetat dels delictes perseguits*". Tampoc es fa cap menció concreta dels possibles motius de la pròrroga. Només es requereix que hi hagi una "*resolució raonada*". És cert que des de la perspectiva constitucional el raonament pot basar-se, sens dubte, en algun dels motius establerts en l'article 103 esmentat. Però la proporcionalitat específica rau sempre en funció de la gravetat del delicte pel qual una persona ha estat processada.

En aquesta línia, els temps màxims *absoluts* de presó provisional no poden excedir la meitat de la pena màxima assenyalada pels delictes pels quals hi ha hagut processament. Aquest límit és el límit absolut de la presó provisional fins i tot quan ja s'ha transmès la causa al tribunal jutjador, com succeeix en el cas que ara ens ocupa, mitjançant l'aute de la Batllia del 5 d'octubre del 2016. La llei ordinària contempla una altra prolongació, de còmput no molt clar, quan disposa que pel que fa als delictes majors, el temps de la presó provisional no pot excedir els dotze mesos "*a partir de la notificació de l'aute de conclusió*" i que s'ha d'acordar la llibertat provisional quan el termini de presó provisional arribi a la meitat de la pena màxima dels delictes pels quals s'ha processat.

Doncs bé, malgrat la complexitat del sistema vigent, és clar que en el joc d'establiment de pròrrogues i límits màxims absoluts compta sempre la proporcionalitat a la gravetat dels delictes, sense cap esment especial al criteri del "*risc de fugida*".

3.5.9. Això no vol dir en absolut que el risc de fugida no hagi de ser sempre pels jutges una preocupació real respecte de tots els processats. Ans al contrari, és un element rellevant a considerar sempre, de manera molt assenyalada en el moment inicial en què el batlle instructor ha d'elegir entre decretar la llibertat o la presó provisional del processat. Aquest punt és aquell que està regulat en l'article 103.2 del CPP. Es tracta sempre d'un element que revesteix una importància indubtable o transcendència, també a l'hora de resoldre sobre la pròrroga de la presó provisional, cosa que ja excedeix de l'article 103.2 del CPP esmentat i entra en l'àmbit de l'article 108 del mateix Codi. És rellevant i transcendent, però no sempre decisiu.

Allò decisiu en matèria de pròrrogues ha de buscar-se a través d'un examen del cas concret atenint-se a la gravetat del delicte imputat i a altres circumstàncies de caràcter subjectiu i objectiu (entre elles el número de la pròrroga que es consideri) tot això a la llum dels principis constitucionals aplicables. Es tracta de trobar quin seria el termini *raonable*, *proporcionat i raonat* en un punt d'equilibri entre el dret a la llibertat i la necessitat de la presó provisional. Aquest punt no resulta només d'un raonament constitucional abstracte, sinó del seu acarament amb una situació concreta a la qual s'apliquen els principis constitucionals de caràcter general.

3.5.10. En aquest cas, el processat ha romàs en presó 672 dies, dels quals ha estat ingressat per malaltia a l'Hospital Nostra Senyora de Meritxell des del 8 d'octubre del 2015 fins al 4 de febrer del 2016. No hi ha hagut durant el període de presó, en el Centre Penitenciari o en l'hospital, cap intent de fugida per part seva. Segons l'informe penitenciari en tot moment ha mostrat una bona conducta i

ha col·laborat en les tasques que se li han encomanat, ocupant des del 28 d'abril del 2016 el lloc d'ordenança de mòdul. La seva detenció es va produir, sense incidències, després d'haver estat citat a declarar. El processat és de nacionalitat andorrana amb un fort arrelament familiar i social en el Principat. Està en presó comunicada i durant aquest temps ha rebut centenars de visites per part de nombrosos membres de la seva família.

El delicte de blanqueig pel qual se l'acusa, juntament amb 23 processats més, és greu i el fet ha tingut unes conseqüències molt greus, commocionant el Principat. Les penes que podrien ser-li imposades, cas de ser condemnat, van dels 3 als 8 anys de presó, motiu pel qual hauria acomplert més de la meitat de la presó que podria correspondre-li amb la pena mínima. El recurrent és l'únic dels processats en la causa al qual es va imposar presó provisional. Però no és l'únic al qual se li sol·liciten penes tan altes com aquelles que s'acaben de mencionar. La resta de processats es mantenen en llibertat provisional, siguin de nacionalitat andorrana o estrangera. Aquestes circumstàncies, considerades en el seu conjunt, permeten postular raonablement per al processat una substitució de la presó provisional.

3.5.11. És cert que subsisteix el risc que el processat tracti de sostraure's a l'acció de la Justícia, risc que també es dóna –fins i tot amb més facilitat- per a la resta de processats, que sempre han estat en llibertat, algun amb penes previstes iguals o equiparables a les del recurrent, com al·lega en el seu escrit de l'11 de gener del 2017. L'argument dels béns que podrien estar sota el seu control –propis o de la seva família; reals, presumits o sospitats; a Andorra o a l'estranger- no és suficient, per manca de concreció i de proves, virtualitat suficient per convertir en inoperant la protecció del dret constitucional a la llibertat, ni destruir el paràmetre legal de proporcionalitat directa a la gravetat del delicte. Tampoc sembla tenir fonament constitucional rellevant l'argument de la dimensió del Principat per tal de prolongar una presó provisional com aquella que es contempla en aquest supòsit, una vegada presa la decisió legislativa d'introduir la mesura més suau d'arrest domiciliari amb control monitoritzat.

Perquè, efectivament, el recurrent no sol·licita ara la plena llibertat, sinó aquesta figura de l'arrest domiciliari controlat. Aquest reemplaçament de la presó provisional apareix com raonable i proporcionat en aquest cas. En la sentència 53-2016 de la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia no hi ha una motivació substantiva clara per rebutjar la procedència d'aquesta substitució domiciliària. Simplement es diu que "*qualsevol altra mesura menys greu no garanteix de forma raonable que el recorrent restarà a disposició de les autoritats judicials andorranes per afrontar les seves eventuals responsabilitats*". Aquest és un judici massa esquemàtic per denegar l'arrest domiciliari sol·licitat.

No obstant això, aquesta mesura, amb les limitacions que pugui tenir, resulta la més proporcionada al cas i al moment actual. En l'informe del Servei Jurídic del Ministeri d'Interior i del Departament de Policia del 4 de gener del 2017, tramés a petició d'aquest Tribunal, a través del ministre d'Afers Socials, Justícia i Interior, es dedueix que el sistema d'arrest domiciliari monitoritzat ja es troba establert, en vigor i regulat en el Principat. Consisteix en la vigilància intensiva d'una persona processada o condemnada mitjançant el sistema electrònic d'un braçalet instal·lat a la cama o al braç i que transmet automàticament senyals a un ordinador situat en el Servei de Policia. El sistema té previstes en els pròxims mesos una sèrie de millores, que augmentaran la seva eficàcia. L'execució, el seguiment i la vigilància corresponen al Servei de Policia, sota les instruccions, la supervisió i la decisió del tribunal competent per conèixer del delicte. Aquest tipus d'arrest domiciliari haurà de ser acceptat de manera expressa i prèvia per part del recurrent en les condicions reglamentàries i en aquelles que determini l'autoritat judicial, que en l'estat actual de les actuacions, és el Tribunal de Corts.

3.5.12. En suma, l'efectivitat del dret fonamental a la llibertat de les persones, del dret a la presumpció d'innocència i del principi d'igualtat emparen que, en aquest cas, una vegada la instrucció conclosa, després de 672 dies de presó provisional, i tenint en compte el seu caràcter excepcional, la mesura inicial de presó, sigui substituïda per la mesura sol·licitada de l'arrest domiciliari monitoritzat, amb la supervisió decisòria del Tribunal de Corts que podrà concretar les regles bàsiques d'aquest arrest i comptarà amb la vigilància eficient i permanent del Servei de Policia. La decisió d'aquest Tribunal se centra en la terminació immediata en aquest moment de la presó carcerària del recurrent i la seva substitució simultània per l'arrest domiciliari monitoritzat. Tret d'aquest punt, d'obligat acompliment, queda totalment en mans del Tribunal de Corts, avui i en endavant, acordar, si ho considera necessari, qualsevol mesura addicional de garantia patrimonial o no (fiança, retirada del passaport, etc.) segons les circumstàncies que es presentin i d'acord amb el seu prudent criteri.

En qualsevol cas, s'anul·la la sentència 53-2016 dictada per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia del 24 d'octubre del 2016 per tal que els seus efectes no impedeixin ni restringeixin la cessació immediata de la presó provisional del recurrent, en la situació de pròrroga en què es trobi per passar, sense solució de continuïtat, a l'arrest domiciliari substitutori amb control monitoritzat.

Finalment, del conjunt de les actuacions seguides fins al moment no s'aprecia cap base per declarar la responsabilitat per error del poder judicial o per un funcionament anormal de l'Administració de Justícia, en els termes de l'article 92.2 de la Constitució.

DECISIÓ:

En atenció a tot això que s'ha exposat, el Tribunal Constitucional, per l'autoritat que li confereix la Constitució del Principat d'Andorra,

HA DECIDIT:

1. Desestimar en la seva integritat el recurs d'empara, avui acumulat en aquestes actuacions, procedent de la causa 2016-31-RE, presentat per la representació processal del Sr. Joan Pau Miquel Prats contra l'aute del 10 de juliol del 2016, dictat per la Secció d'Instrucció Especialitzada 1 de la Batllia, i contra els autes del 3 i del 31 d'agost del 2016, dictats pel Tribunal de Corts.

2. Estimar parcialment el recurs d'empara urgent i preferent presentat el 7 de novembre del 2016 per aquesta mateixa representació processal a través de la via de l'article 41.1 de la Constitució (també acumulat, procedent de la causa 2016-27-2-RE, originàriament causa 2016-27-RE) declarant que la sentència 53-2016 dictada per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia del 24 d'octubre del 2016 ha vulnerat el dret constitucional a la llibertat del recurrent, Sr. Joan Pau Miquel Prats, pel fet de prolongar en excés la seva presó provisional, sense aportar motius constitucionals suficients i proporcionats a la seva excepcionalitat i declarant també sense cap efecte l'última pròrroga més enllà de la data esmentada del 24 d'octubre del 2016, així com anul·lant en la seva totalitat la condemna en costes.

3. D'acord amb l'article 92.2 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, emparar el dret

vulnerat del recurrent i ordenar el cessament de la presó provisional del processat Sr. Joan Pau Miquel Prats i la seva substitució de manera simultània per l'arrest domiciliari amb control monitoritzat, sota les instruccions, la supervisió i la decisió del Tribunal de Corts, com a òrgan jurisdiccional jutjador i sota la vigilància eficaç del Servei de Policia.

4. Desestimar la resta de pretensions formulades, en especial, la sol·licitud de declaració de la responsabilitat patrimonial de l'Administració de Justícia.

5. Publicar aquesta sentència, d'acord amb allò que disposa l'article 5 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, al Butlletí Oficial del Principat d'Andorra.

I així, per aquesta sentència nostra, que ha de ser notificada a la representació processal del Sr. Joan Pau Miquel Prats, al president de la Batllia, al president del Tribunal de Corts, al president del Tribunal Superior de Justícia i al Ministeri Fiscal ho pronunciem, manem i signem a Andorra la Vella, el 16 de gener del 2017.

Isidre Molas Batllori
President

Dominique Rousseau
Vicepresident

Juan A. Ortega Díaz-Ambrona
Magistrat

Laurence Burgorgue-Larsen
Magistrada